

Hnízdění husy velké (*Anser anser*) v submontánním výškovém stupni v jižních Čechách

Greylag goose (*Anser anser*) breeding in the submontane zone in South Bohemia

Václav Mikeš⁽¹⁾ • Pavel Albert⁽²⁾

Abstract: The greylag goose (*Anser anser*) population in Czechia has grown in number and its breeding range has extended since the middle of the 20th century. Among other things, the long-term positive population trend has resulted in the gradual colonization of higher elevations of the country. Here we describe two greylag goose nesting records at unusually high elevation in the South Bohemian Region. Adult pairs with goslings were observed at 660 and 725 m a.s.l. in 2017 and 2021, respectively. We expect the spread of greylag geese in the submontane zone will continue in the future.

Key words: Bohemian Forest, breeding range expansion, climate change, Czech Republic, elevation record, Lipno Reservoir.

Husa velká (*Anser anser*) má palearktický typ rozšíření, a ačkoliv se veškerá její hnízdiště nalézají v uvedeném zoogeografickém regionu, část zimovišť ze severu zasahuje i do indomalajské oblasti (Šťastný & Hudec 2016). V Evropě početnost hus velkých od roku 1950 setrvale stoupá, přičemž tato skutečnost je vysvětlována sníženou intenzitou pronásledování člověkem, zvýšenou potravní nabídkou související s moderním zemědělstvím a mírnými zimami, které husám umožňují zimování v blízkosti hnízdišť (Kampe-Persson & Nilsson 2020). V Česku je pozitivní populační trend druhu doložen výsledky čtyř realizovaných celostátních mapování hnízdního rozšíření ptáků (Šťastný et al. 2021). Zatímco v letech prvního mapování (tj. 1973–1977) husy velké prokazatelně hnízdily pouze ve 3 % polí síťového mapování (Šťastný et al. 1987), v letech 2014–2017 se jednalo již o pětinu všech polí (Šťastný et al. 2021). V souvislosti s nárůstem populační početnosti hus velkých dochází k jejich šíření do vyšších nadmořských výšek (Hudec et al. 2011). Podle Šťastného et al. (2021) se naše nejvýše položená hnízdiště hus velkých nacházela v Krušných horách v 850 m n. m. a na Českomoravské vrchovině v 527 m n. m. Obě tato hnízdiště spadají do submontánního výškového stupně, který zahrnuje polohy 500–900 m n. m., resp. 600–1000 m n. m. (např. Pikula 1976). Cílem našeho příspěvku je popsání dvou nezvykle vysoko položených hnízdění husy velké v Jihočeském kraji, která dokládají probíhající kolonizaci submontánního stupně tímto druhem.

Prokázaná hnízdění husy velké:

Benešov nad Černou; Nový rybník; 48°43'58"N, 14°37'47"E; **660 m n. m.;** 7253db; **5. 5. 2017;** obs. V. Mikeš – 1 pár vodí 1 pull.

Černá v Pošumaví; vodní nádrž Lipno; 48°44'35"N, 14°6'10"E; **725 m n. m.;** 7250da; **23. 5. 2021;** obs. P. Albert & V. Albertová – 1 pár vodí 4 pull. o stáří cca 6 týdnů (Obr. 1).

¹⁾ Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, Dukelská 242/1, CZ – 370 51 České Budějovice, e-mail: mikes@muzeumcb.cz

²⁾ Bezdrevská 21, CZ – 370 11 České Budějovice, e-mail: Albert.P@seznam.cz

Obr. 1 – Rodinka hus velkých (*Anser anser*) na vodním díle Lipno u Černé v Pošumaví (foto P. Albert 23. 5. 2021).

Fig. 1 – Greylag goose (*Anser anser*) family on Lipno Reservoir near Černá v Pošumaví (photo by P. Albert 23. 5. 2021).

Zatímco ve shrnujících knižních publikacích Bürgera et al. (2009) a Kloubce et al. (2015) nejsou ještě jihočeská hnízdiště hus velkých v polohách nad 500 m n. m. zmiňována, v pozdějších letech husy prokazatelně hnízdily na řadě míst nacházejících se v rozmezí nadmořských výšek 500–600 m (např. Blanský les; ČSO 2023). Obě námi prezentovaná hnízdění potvrzují uvedený trend a naznačují, že ani stávající krušnohorské výškové maximum nemusí být na Šumavě či v Novohradských horách v nadcházejících letech nedosažitelnou metou. Tuto domněnku ostatně podporuje i fakt, že v Bavorsku již husy velké vyhnízdlily v nadmořské výšce 780 m (Gedeon et al. 2014).

Naše pozorování husích párů vodících mláďata v prachovém opeření spadají do hnízdní kategorie C12 (Šťastný et al. 2021), což mimo jiné znamená, že nám není známo přesné umístění hnízda, ze kterého bylo potomstvo vyvedeno. Předpokládáme nicméně, že u Benešova nad Černou husy vyhnízdlily v rozsáhlých rákosinách Nového rybníka či některého z rybníků přiléhajících, a u Černé v Pošumaví na některém z ostrůvků Malého Lipna (viz též Mikeš et al. 2021). Postupné osidlování submontánního stupně husou velkou představuje zajímavý fenomén a je žádoucí, aby byla potenciální hnízdiště v jarních měsících průběžně sledována. V rámci Jihočeského kraje by kromě vodních ploch v Šumavské hornatině bylo vhodné monitorovat i vodní plochy na Českomoravské vrchovině a ve Vlašimské pahorkatině.

Literatura

- Bürger P., Kloubec B. & Pykal J. (2009): Atlas ptáků Šumavy a Novohradských hor. – Karmášek, České Budějovice, 227 p.
- ČSO [Česká společnost ornitologická] (2023): Databáze pozorování ptáků. – URL: http://birds.cz/avif/obs_new.php (přístup: 27. 2. 2023).
- Gedeon K., Grüneberg C., Mitschke A., Sudfeldt C., Eikhorst W., Fischer S., Flade M., Frick S., Geiersberger I., Koop B., Kramer M., Krüger T., Roth N., Ryslavý T., Stübing S., Sudmann S. R., Steffens R., Vötker F. & Witt K. (2014): Atlas Deutscher Brutvogelarten. – Vogelmonitoring Deutschland & Dachverband Deutscher Avifaunisten, Münster, 800 p.
- Hudec K., Miles P., Šťastný K. & Flousek J. (2011): Výškové rozšíření ptáků hnízdících v České republice. – Opera Corcontica 48: 135–206.
- Kampe-Persson H. & Nilsson L. (2020): *Anser anser* – Greylag Goose. – In: Keller V., Herrando S., Voříšek P., Franch M., Kipson M., Milanese P., Martí D., Anton M., Klvaňová A., Kalyakin M. V., Bauer H.-G. & Foppen R. P. B. (eds), European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change, pp. 112–113, European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- Kloubec B., Hora J. & Šťastný K. (eds) (2015): Ptáci jižních Čech. – Jihočeský kraj, České Budějovice, 639 p.
- Mikeš V., Muška M., Vondrka A., Riegert J. & Hladík M. (2021): Hnízdění rybáků obecných (*Sterna hirundo*) na vodní nádrži Lipno. – Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 61: 80–86.
- Píkula J. (1976): Metodika výzkumu hnízdní bionomie ptactva. – Státní zemědělské nakladatelství, Praha, 253 p.
- Šťastný K., Bejček V., Mikuláš I. & Telenský T. (2021): Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2014–2017. – Aventinum, Praha, 511 p.
- Šťastný K. & Hudec K. (eds) (2016): Fauna ČR: Ptáci – Aves. Díl I. – Academia, Praha, 790 p.
- Šťastný K., Randík A. & Hudec K. (1987): Atlas hnízdního rozšíření ptáků v ČSSR 1973/77. – Academia, Praha, 484 p.

Došlo: 28. 2. 2023

Přijato: 6. 9. 2023